Izhaja vsak dan razen ob nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale ave.

Office of publication: 2657 So. Lawndale ave. Telephone: Lawndale 4696.

LETO—YEAR XVII. Cena lista je $5.00. Entered as second-class matter January 25, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., sobota, 20. septembra (Sept. 20), 1924. Subscription $5.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 222.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Več kakor 20,000 ljudi poslušalo La Folletta.

Progresivni predsedniški kandidat je imel svoj prvi shod v New Yorku. V dvorani je bilo 14,000, odzunaj pa kakih 8000 oseb. Shod je prinesel $12,000 v kampanjski sklad. Senator iz Wisconsina dela Coolidga odgovornega za vladne škandale.

New York, N. Y. — Neodvisni progresivni predsedniški kandidat senator Robert M. La Follette je obdolžil v svojem govoru, ki ga je imel v četrtek zvečer v dvorani Madison Square Garden, odgovornosti za korupcijo v vladi, ki jo je razkril preiskovalni senatni odsek, kar naravnost in brez ovinkov svojega nasprotnika, predsednika Coolidga.

Senator La Follette je dejal, da je Coolidge vedel kot predsednik zveznega senata, ko je bil še podpredsednik Združenih držav, v polni meri za oddajo mornaričnih oljnih rezerv v najem, za sleparije v veteranskem uradu in škandale pravosodnega departmenta. Ali ko ga je slučaj povzdignil v predsednika Združenih držav, ni storil niti enega tozadevnega koraka, da bi izčistil hišo, dokler ga niso k temu prisilila razkritja v senatu in poslanski zbornici.

To je bil prvi La Follettov govor poleg onega, ki ga je govoril v Washingtonu po radiju na dan delavskega praznika. V New Yorku ostane še par dni, da se pomeni s svojimi kampanjskimi voditelji o raznih zadevah. Nato se vrne v glavno mesto, da se tamkaj pripravi za politično potovanje v prvih dneh meseca oktobra. Mnogokrojna množica ga je iskreno pozdravljala.

Senatorjevo poslušalstvo je štelo kakih 14,000 oseb, ki so plačale svoje sedeže po 55 centov do $2.50. Iz tega je prišlo več kakor $12,000 v kampanjski sklad. Poleg teh 14,000 v dvorani je bilo še kakih 8,000 odzunaj, ki so slišali govor s pomočjo glasovnih ojačil. Na tisoče in tisoče jih je čulo La Follettove besede po radiju.

Nekaj povsem novega je bila parada, katere se je vdeležilo 500 mladih žensk s pristriženimi lasmi pod vodstvom Margarete Vale, ki je vnukinja Woodrova Wilsona in predsednika progresivne lige vseh strank.

Senator je spojil Coolidga in Davisa v eno ter ju nazival naša nasprotnika, ko je razpravljal o razliki med progresivnim gibanjem in politiko pa kandidatoma republikanske in demokratske stranke, ki sta si podobna kakor dva krajcarja.

"V tej kampanji hočem razpravljati o dejanjih in nehanjih teh dveh starih strank v zadnjih letih in pa o politiki, ki sta jo izvajale," je rekel senator.

"Ob tej politiki so železnice in druge velike korporacije naredile več dobička kakor kdajkoli poprej v svoji zgodovini, dočim so delavci in mali obrtniki zaslužili jedva za golo življenje.

"Kmet je bil pognan v tako slabe razmere, da je prišel na boben. Na tisoče in tisoče jih je bilo. In izguba v vrednosti kmečke zemlje in poljskih pridelkov je presegala štirideset milijard dolarjev.

"Voditelji obeh starih strank naravno ne marajo ničesar slišati o teh sramotnih činih, ki so imeli tako strašno zle posledice za sabo, da se jih ne bodo nikakor mogli izogniti."

Senator La Follette je dejal, da bo val demokracije, ki se širi po svetu, dne 4. novembra razdrobil na kosce strohnelo in gnilo podrtijo demokratske in republikanske stranke. To bo pa pomenilo svobodo in blagostanje za priprosto ljudstvo tukaj v Združenih državah.

"Nadalje bo pomenilo, da bomo mogli mi progresivci vplivati na to, da pride do predelanja versajske mirovne pogodbe, ki ima sedaj svojo mrtvo roko na telesu nesrečne Evrope. Pomenilo bo, da bomo lahko z vsem srcem sodelovali z liberalnimi vladami vsega sveta za izločitev vojne, za odpravo konskripcije, za skrčenje orožja na čisto obrambno podlago in položiti v roke ljudstva v vsaki deželi odločitev glede vojne napovedi.

"To bo pomenilo konec vojn in zarjo miru za cel svet.

"Kar morejo republikanci nuditi ljudstvu s svojim kandidatom, je štiriletna slaba vlada, kakor smo jo imeli zadnja štiri leta — isto kontrolo od strani mogočnih privatnih interesov, isto cinično razdajanje posebnih privilegijev med peščico ljudi, isto nesramno izdajanje javnega zaupanja."

La Follette se je dotaknil tudi najvišjega sodišča. Rekel je, da so dostikrat razveljavljene dobre kongresne postave z enim samim glasom večine. In to je treba odpraviti.

"Bogati tovarnarji, ki imajo otroke na delu pod sramotnimi pogoji, so edini bili na dobičku, ko je najvišje sodišče razsodilo, da ni najboljša postava, kar jih je še naredil zvezni kongres in sicer postava glede otroškega dela, neustavna."

Pregled dnevnih dogodkov.

Amerika.

La Follette je na svojem prvem volilnem shodu v New Yorku, katerega se je vdeležilo čez 20,000 oseb, izjavil, da je Coolidge odgovoren za vladne škandale.

Mornariški tajnik Wilbur je potlačil svoj lastni govor na pritisk japonske vlade.

Episkopalni župnik v Mt. Vermontu, Ill., obdolžen zastrupljenja svoje žene.

Letalci dospeli v Muskogee, Okla.

Inozemstvo.

Fašist Mussolini je moral nastopiti z orožjem proti fašistom.

Revolta v Georgiji je popolnoma udušena.

Čekiangske čete na kitajski fronti so rebelirale.

Cankov je razglasil obsedno stanje po vsi Bolgarski.

Španija je sklenila kapitulirati v Maroku.

Žena odpustila pobeglemu duhovnu.

Chicago, Ill. — Žena, ki ni hotela razumeti, je s poljubi otirala solze, tekoče po zgubančenih licih njenega moža, in njen mehki glas je pomiril strah, ki je moža pognal v poizkušen samomor.

"Šla bova proč, moj dragi," je govorila ga. Louise Anderson nad svojim možem. "In pozabila bova vsa ta strašna leta. Oh, da bi mi bil le povedal, kar te je težilo!"

"Ali jaz sem se bal, da bi ti ne razumela. In zato si nisem upal. Bal sem se izgubiti tvojo ljubezen," je odgovoril iztežka mož.

Ta mož je bil župnik Leslie Anderson iz St. Josepha, Mich. Težil je njegovo srce neki cerkveni škandal, a si ga ni upal razodeti svoji ženi. Imel je sitnosti s par ženskami, ki so silile v ospredje. Teh reči ni hotel povedati nikomur. In to ga je tako mučilo, da je šel z doma služit na neko kmetijo za hlapca. A kmalu se je naveličal tega dela, se odpeljal v Chicago, kjer poizkusil izvršiti samomor.

Revolta v čekiangski armadi na Kitajskem.

Šangaj je v resni nevarnosti padca. Čangtsolinovi letalci ruši jo z bombami starodavni kitajski zid.

Šangaj, 19. sept. — Situacija v Šangaju se je naenkrat izpremenila in veliko pristaniščno mesto je danes v resni nevarnosti, da ga okupirajo čete kiangsuškega generala Či. Izpremenba je prišla z revolto v tretji čekiangski armadi, ki je imela braniti Hangčov, glavno mesto province Čekiang, pred četami province Fukien, katere vodi general Sunčuanfang, zaveznik provinc Kiangsu in Čihli. General Lu, čigar čete branijo Šangaj, je pobegnil iz Hangčova. Z izdajstvom tretje čekiangske armade je dobil general Či veliko pomoč in njegove čete vsak čas navale na branitelje Šangaja, ki se bodo morali umakniti v mesto ali pa bodo zajeti na bojišču. Mednarodna posadka, ki čuva tujezemsko kolonijo v Šangaju, je snoči pomnožila svoje straže.

Peking, 19. sept. — General Vupejfu, vojaški gospodar province Čihli in mesta Peking, je poslal tri armade proti mandžurski meji, da zastavijo pot Čangtsolinu, poglavarju mandžurskih čet, ki prodira proti Pekingu. Vse tri armade štejejo okrog 90,000 mož. Na drugi strani ima Čangtsolin pet armad, ki štejejo približno 200,000 mož. Obe sili prideta v dotiko v okolišu Šanhajkvana kakih sto milj od Pekinga. Čihliska armada koplje strelske jarke na celi črti.

Danes poročajo, da so mandžurski letalci začeli rušiti z bombami kitajski zid na severni strani Pekinga. Velike sekcije zidu so že v razvalinah.

Duhoven obdolžen zastrupljenja svoje žene.

Mount Vernon, Ill. — Duhoven Lawrence M. Hight, ki je župnik met. episkopalne cerkve v Ini, dvanajst milj proti jugu, prespal noč na petek v okrajni ječi, ker ga je dala zapreti vanjo porota mrliškega oglede, ki je preiskala nenadno smrt njegove žene.

Na zahtevo omenjene porote so morali okrajni uradniki izkopati truplo Wilforda Sweetina, ki je umrl pred petimi tedni o posebnih in izrednih okolnostih in ki je bil zaeno s svojo ženo član Hightove cerkve.

Duhovnova žena je umrla za zastrupljenjem z arzenikom, kakor je brzojavil iz Chicaga dr. William D. McNally, ki je bil poprej kemik tamošnjega mrliškega oglede. Po smrti ge. Hight je njene notranje organe poslal mrliški ogledu tega okraja Jesse R. Reece zdravniku drju. McNallyju.

Ko je porota mrliškega oglede dobila poročilo drja. McNallyja, je naročila aretirati duhovna, izkopati truplo že pokopanega Sweetina in poslati njegove notranje organe drju. McNallyju v preiskanje.

"Če bo to preiskanje dognalo, da je bila smrt posledica zastrupljenje z arzenikom, potem bo duhoven še v slabšem položaju," je rekel državni pravdnik Frank G. Thompson.

Kakor je rečeno, je duhoven Hight dajal Sweetinu zdravila med njegovo zadnjo boleznijo in bil pri njem, ko je umrl.

Ga. Sweetin, ki je najmanj deset let mlajša od duhovnove žene in zelo mikavna, je odšla iz okraja ter se preselila v Pickneyville na dom svojega brata Josipa Williamsa. Ona še ni bila nobenkrat zaslišana in izprašana glede smrti svojega moža in duhovnove žene.

Vodja indijskih fašistov ubit.

Kalkuta, Indija, 19. sept. — General Abdul Hamid, vodja fašistov, je bil te dni ubit v bitki z vstaši. Okrog 1300 mož je padlo v bitki.

NA PRITISK JAPONSKE VLADE UTIHNIL WILBUR.

Kakor prihajajo poročila iz Washingtona, so izzvali govori mornaričnega tajnika oster ugovor pri Japoncih.

KO SE JE TAJNIK PELJAL SKOZI CHICAGO, NI MARAL GOVORITI O TEJ STVARI.

Chicago, Ill. — Diplomatični pritisk, ki ga je izvajala japonska vlada, je prisilila predsednika Coolidga k temu, da je poklical z njegovega zapadnega potovanja domov mornaričnega tajnika Wilbura, ker je v vseh govorih zahteval večje mornarične obrambe ob Pacifičnem morju.

To je bila vsebina poročila, objavljenega v četrtek v Washingtonu natanko tedaj, ko se je peljal mornariški tajnik Wilbur skozi Chicago na svojem povratku v glavno mesto Združenih držav.

Kabinetni uradnik je priznal, da ga je predsednik Coolidge nemudoma poklical domov, in da se je takoj na njegovo osebno brzojavko odpravil nazaj v Washington, čeprav še ni bila njegova pot po zapadu dokončana.

Ali ni pa maral narediti nobene opazke glede na poročilo o japonskem protestu proti njegovim govorom po zapadu.

"Znano mi je le to, da sem imel pregledati več mornaričnih rezerv v Wyomingu in Coloradu ter obenem imeti par govorov. Ali nenadoma pa sem bil pozvan opustiti nameravano potovanje ter se vrniti takoj v Washington," je dejal tajnik Wilbur, ki je visoke in krepke rasti.

Kabinetni uradnik tudi ni maral povedati, ali ga je predsednik kaj oštel v tisti brzojavki, ali ne. Pristavil pa je, da se mu najbrž zaradi letnega proračuna mudi domov.

V Washingtonu je bilo rečeno, da je hudo jezilo predsednika in Hughesa, ker je mornarični tajnik Wilbur neprestano moledoval za večje denarno dovoljenje na korist ameriške mornarice. In kakor pripovedujejo, sta se Coolidge in Wilbur enkrat prej že precej hudo zagrabila zastran tega.

Tajnik Wilbur je neprestano moledoval za večje in boljše mornarične obrambe na pacifični obali ter govoril in razpravljal na javnih prostorih o sovražnih plemenskih civilizacijah, ki si stojita preko Pacifika druga proti drugi.

Na dan takozvanega obrambnega preizkusa so razjarjeni Japonci poslali na ameriško poslaništvo delegacijo z naročilom, naj protestirajo proti temu, da sme tajnik Wilbur tako silno propagirati večjo mornarično pripravljenost ob pacifični obali.

Nevoljni delegatje so zahtevali, naj poslaništvo pošlje ta protest državnemu departmentu v Washington.

POIZKUSNO GLASOVANJE.

Chicago, Ill. — Hearstovo časopisje vodi poizkusno glasovanje po celi deželi. Včerajšnji izid takšnega glasovanja je bil takšenle: Za La Folletta 61,199, za Coolidga 58,626, za Davisa 29,438 glasov.

Najdeni Livijevi rokopisi so tudi bajka.

Rim, 19. sept. — Profesor Martino Fuseo, ki je pred nekaj tedni sporočil svetu, da je našel v nekem samostanu 119 zvezkov originalnih rokopisov starorimskega zgodovinarja Tita Livija, je včeraj priznal, da se je prenaglil. Najdeni rokopisi niso Livijevi.

VREME.

Chicago in okolica: V nedeljo nestalno, deževno. Južnovzhodni vetrovi. Solnce izide ob 6:33, zaide ob 6:55.

Cankov odredil obsedno stanje v Bolgariji.

V treh dneh je bilo umorjenih sto bolgarskih komunističnih voditeljev. Macedonski nacionalisti vodijo masakre.

Carigrad, 19. sept. — Obsedno stanje je bilo razglašeno včeraj po vsi Bolgariji. Vlada Cankova je mobilizirala vse svoje čete za civilno vojno, ki spet ogroža sedanji bolgarski režim. Ostra cenzura je v teku. Pomnožene vojaške čete patroljirajo Sofijo.

Kolikor je sklepati iz zmesi poročil, so izbruhnili splošni izgredi med komunisti in sekcijo onih macedonskih komitašev, katere je vodil Todor Aleksandrov, ki je bil umorjen pred nekaj dnevi. Komitaška organizacija, ki je stopila v komunistični tabor, je obdolžena umora. Nacionalistični komitaši so se zakleli, da pomore vse vodilne komuniste v Bolgariji. Karneval atentatov in umorov je zdaj na dnevnem redu. V zadnjih treh dneh je bilo ubitih 50 do 100 komunističnih voditeljev, med katerimi je tudi Dimov, vodilni komunistični poslanec v sofijski zbornici.

Španci prosijo Marečane za mir.

Španija obdrži le štiri mesta ob morju, ostali teritorij pa postane neodvisna republika.

Pariz, 19. sept. — Francoska vlada je danes prejela vest, da je španski diktator Primo de Rivera ponudil mir rebelnim Murom v Maroku. Španci so opustili nameravano ofenzivo iz razloga, ker se boje splošne revolte v armadi. Drugo jim torej ne preostaja kakor sprejeti mirovne pogoje Abdel Krima, voditelja zmagovitih Murov, in izprazniti zapadni Maroko; vzhodni Maroko je itak že izgubljen.

Abdel Krim zahteva, da Španci izpraznijo vso kolonijo, razen štirih obrežnih mest, ki so Ceuta, Melilla, Alhucemas in Penon. Španija bi rada obdržala tudi Tetuan kot glavno mesto sultana v Rifu, toda Krim je proti temu, ker smatra maročanskega sultana za špansko kreaturo in ga sploh ne priznava več.

S kapitulacijo španske armade pride konec maročanske vojne, ki je trajala tri leta. Španija izgubi veliko afriško kolonijo na drugi strani Sredozemskega morja in nositi mora sramoto, da s svojo armado 200,000 mož, opremljeno z modernimi topovi in eroplani, ni mogla užugati rebelnih domačinov, ki so bili izprva slabo oboroženi in ki niso nikdar imeli preko 50,000 mož na bojiščih.

Francoski uradni krogi vidijo v osvoboditvi španskega Maroka in ustanovitvi neodvisne republike v severnozapadnem kotu Afrike nov problem za svojo maročansko kolonijo. Francoski Maroko dobi sovražnega soseda, ki bo vedno dajal aspiracije za revolte sorodnemu ljudstvu onkraj meje.

GORKIJ PRIDE V AMERIKO.

Ruski avtor bo spremljal Šaljapina in imel 50 predavanj.

Chicago, Ill. — Maksim Gorkij, znani ruski revolucijonarni pisatelj, pride v Združene države še to jesen. Gorkij je podpisal pogodbo za 50 predavanj v ameriških mestih. Spremljal bo Šaljapina, slovitega ruskega opernega pevca, ki je njegov prijatelj od mladih nog.

Po končani turi namerava Gorkij počivati nekaj časa v Kaliforniji v upanju, da si popravi zdravje.

Mehikanci za odpravo smrtne kazni.

Mexico City, — (Fed. Press.) — V [illegible] se je pojavilo močno [illegible] za odpravo smrtne kazni. [illegible] bo gibanje uspešno, tedaj bo Yucatan prva mehiška država, ki odpravi smrtno kazen kakor je bila prva v socialnem zakonodajstvu.

ČUDNA SITUACIJA V ITALIJI. KJE JE MUSSOLINI?

Italijanska fašistovska vlada se mora ščititi pred fašistovsko milico!

CASALINIJEV UMOR JE RAZKRIL ČUDNO SITUACIJO.

Rim, 19. sept. — Čudovita situacija, ki najbrž nima para v nobeni drugi deželi v Evropi, je bila razgaljena v Italiji na dan pogreba fašistovskega poslanca Casalinija, ki je bil pred enim tednom ubit v Rimu. Umor je bil odmev Matteottijevega umora.

Situacija je ta, da se mora fašistovska vlada Italije z eno svojo roko braniti proti drugi svoji roki!

Tritisoč črnosrajčarskih rezervistov in članov narodne milice, katero je organiziral Mussolini, je korakalo za pogrebom po rimskih ulicah s težkimi gorjačami v rokah. Po pogrebnih ceremonijah so se pa miličarji razšli po ulicah v večjih in manjših skupinah in iskali bojev. Najrajši bi bili napadli uredniške in tiskarniške prostore socialističnih in komunističnih listov ter jih razdejali kakor so to delali prej in vselej z dobrim uspehom.

Zdaj pa ni bilo uspeha. Zakaj? Črnosrajčarji so našli pred poslopji vseh nasprotnih listov in glavnih stanov močne vojaške straže, katere je velel postaviti sam — Mussolini. Tega še ni bilo! Mladi pustolovci, ki so bili večinoma z dežele, so morali oditi s pozorišča s stisnjenimi zobmi in kletvicami na ustnicah; zadovoljiti so se morali s tem, da so na cestah trgali liste vsnašalcem in rok in jih palili.

Nekatere grupe so korakale po cesti in pele novo fašistovsko himno: "Republika je neumnost, Mazzini je neumnost, živel Dumini!" (Dumini je eden morilcev socialističnega poslanca Matteottija in zdaj sedi v ječi.) Zdajpazdaj so fašisti skušali prodreti skozi vojaške kordone, a vselej so jim vojaki kazali bajonete in jih s puškinimi kopiti sunili proč. Tak je bil ukaz fašistovske vlade.

Fašistovski listi se penijo jeze. Rimski "Impero" je na dan pogreba zapisal sledeče: "Odrežimo jezike morilcem Casalinija in vsem voditeljem ter urednikom opozicije." Farinacci, vodja "divjega krila" fašistovske stranke, je objavil v svojem listu članek, v katerem priporoča vporabo strojnic proti opoziciji in grozi s "Šentjernejsko nočjo", ako bo samo še eden fašist umorjen.

Incidenti, kot so ti, so postavili Italijo v čudno luč. Vprašanja na dnevnem redu so: Ali se more diktatura fašizma še obdržati? Zakaj je Mussolinijeva vlada primorana braniti samo sebe pred seboj?

FRANCIJA IZPRAZNJUJE VELIKA RURSKA MESTA.

Carinska meja v Porurju preneha ekzistirati v nedeljo.

Pariz, 19. sept. — Herriot je dal nabiti proklamacijo po vsem Porurju in Porenju, da carinska meja, ki je delila Porurje od neokupirane Nemčije, preneha ekzistirati prihodnjo nedeljo o polnoči. Ekonomsko izpraznjevanje velikih porurskih mest se vrši rapidno. Kronenberg blizu Frankfurta je bil izpraznjen včeraj. Vojaške čete prično zapuščati omenjene kraje 15 oktobra.

Komunistične demonstracije proti Herriotu.

Pariz, 19. sept. — Komunisti v Marseillesu so v sredo zvečer vprizorili ulične demonstracije proti premirju Herriotu, ko se je ta izkrcal z bojne ladje in koraka peš po ulicah. Čim so ga ljudje spoznali, so mu začeli delati ovacije. To priliko so porabili komunisti za sovražne demonstracije s klici "Dajte amnestijo". Policija je razpršila demonstrante

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) $5.00 na leto. $2.50 za pol leta in $1.25 zo tri mesece; Chicago $6.50 na leto, $3.25 za pol leta, $1.85 za tri mesece, in za inozemstvo $6.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $5 per year; Chicago $6.50, and foreign countries $6.00 per year.

"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

Datum v oklepaju n. pr. (Aug. 30-24) poleg važega imena na naslova pomeni da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

SEDEM BRATOV UMORJENIH...

Brzojavka, ki jo je prejel tajnik S. N. P. J., pripoveduje, da je bilo sedem bratov S. N. P. J. umorjenih v subletskem rudniku štev. 5. v Wyomingu. Zjutraj so šli na delo in nihče izmed njih ni pričakoval, da je to njegova zadnja pot v rudnik in da ne bodo njegove oči nikdar več gledale, kako sije solnce — nikdar več svojih dragih doma, prijateljev in znancev. Naši bratje so sicer vedeli, da je delo nevarno v rudniku. Poznali so nevarnosti, ki čakajo hanje globoko doli pod zemljo. Ali razmere v sedanji družbi so jih prisilile, da so v očigled nevarnosti se podali v podzemeljsko žrelo — v smrt.

Doma so ostali otroci, njih žene, mogoče tudi njih stariši, katere so preživljali z borno mezdo, ki se jo prejemali za njih naporno in težko delo. V sedanjem gospodarskem sistemu so bili mezdni sužnji. Delati so morali za mezdo, kot dela najmanj pet in devetdeset odstotkov ali še več bratov S. N. P. J. Ako niso delali, ni bilo mezde in če ni bilo mezde, ni bilo s čim kupiti življenskih potrebščin zase in za svojce. To dejstvo govori jasno kot beli dan, da so morali v rudnik na delo, ako tudi so vedeli, da jih čakajo nevarnosti v njem.

Odšli so na delo. Poslovili so se pri svojih ženah in deci kot druge dni. Ko so pa bili v rudniku, je naenkrat zablisnilo, nato je zagrmelo, iz rudnika je švignil plamen proti nebu in bratje so ležali na tleh, strašno obžgani in zvijajoč se v hudih smrtnih mukah.

In zakaj se je to zgodilo? Eh, zakaj? To vprašanje je bilo zastavljeno že več ko tisočkrat in več ko tisočkrat je bilo nanj tudi odgovorjeno. V današnji človeški družbi se producira zaradi profita in ne zaradi ljudskih potreb. In ker se producira zaradi profita so varnostne naprave za varstvo človeškega življenja in zdravja zelo zanemarjene v rudnikih. Varnostne naprave stanejo denar in ker stanejo denar, krčijo profit. Za reči, ki znižujejo profit v današnjem produkcijskem sistemu, pa nimajo gospodarji — lastniki produkcijskih in transportnih sredstev in naravnih zakladov — denarja. Njim se zde človeška življenja zelo poceni, ker jih ne stanejo nič. Ako danes ponesreči smrtno sto rudarjev, tedaj čaka sto drugih rudarjev na delo. Gospodarji imajo priliko, da izberejo zopet najkrepkejše izmed njih, od katerih pričakujejo največ dobička.

Slovenska narodna podporna jednota je pričela izdajati svoje glasilo. Najprvo mesečnik, nato tednik, ki ga je povečala v dnevnik. V svojih pravilih je dala navodila, kako se naj urejuje ta list. Spoznala je potrebo, da se delavstvo opozori na zla sedanjega gospodarskega sistema, jih poduči, kako se lahko bojujejo v mejah zakonov za odpravo sedanjega krivičnega gospodarskega sistema in nadomeščenje z boljšim gospodarskim sistemom, v katerem ne bodo pri delu morili delavcev zaradi profita.

Slovenska narodna podporna jednota je spoznala resnico, da je sedanji gospodarski sistem kriv, da tako veliko število njenih članov ponesreči smrtno ali tako, da ostanejo pohabljeni za vse svoje žive dni.

Ampak najdejo se med Slovenci ljudje, ki pravijo, da je Slovenska narodna podporna jednota vprav zaradi tega zgrešila svojo pot, ker uči svoje člane spoznavati resnico. "Bratske podporne organizacije", pravijo ti ljudje, "bi se ne smele vtikati v take reči", ampak gledati bi morale mirno, kako v sedanjem gospodarskem sistemu padajo delavci kot žrtve v rudnikih, industrijskih in transportnih podjetjih, molčati in mirno izplačevati posmrtnine za žrtvami kapitalizma.

Sodba Slovenske narodne podporne jednote je drugačna. Bratska podporna organizacija, ki se ne bojuje v mejah zakona za odpravo vzrokov, ki povzročajo, da so njih člani na delu ubiti, ne vrši svojega dela, ker topo gleda, kako njih bratje postajajo žrtve zločinskega gospodarskega sistema, v katerem je nagrabljenje in osredotočenje velikih premoženj na račun izsesanih farmarjev in delavcev najvišji ideal. Bratske podporne organizacije, ki ne store ničesar za odpravo takega zločinskega gospodarskega sistema, ga podpirajo, so večalimanj krive, da tak sistem še postoji, ki ugrablja zaradi lakomnosti po večjem profitu življenje njih lastnih članov.

Kdor zagovarja tak zločinski sistem, je vedoma ali nevedoma ubijavec svojega brata, ker zagovarja, da je popolnoma prav, ako kapitalizem pleše na kupih delavskih mrličev.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosvete.

Brady, W. Va. — Posebnih novic nimam sporočiti. Na štrajku smo še vedno in ostanemo, dokler se podjetniki ne podajo.

Ljudje so raznih misli in nekateri govore, da so tisti rdečkarji, ki so naročeni na "Prosveto" in so člani S. N. P. J. Po mojem mnenju je pa stvar malo drugačna. Jaz mislim, da so tisti rdečkarji, ki verjamejo ljudem, ki so oblečeni v črne frake, gobezdajo ljudstvu razne prismodarije, da ga s takim gobezanjem vodijo za nos. To so pač ljudje, o katerih sem čital v nekem dopisu iz Forest Cityja, Pa. Bila sta tam namreč gospoda J. Z. in G., ki sta prav pridno udrihala po rdečkarjih. Zdi se, da gospodom zdaj diši S. N. P. J. in bi se jo radi polastili, da bi jo tako zafurali kot svojo, katero so neki gospodje že ponujali neki židovski družbi na prodaj. S. N. P. J. ima lepo premoženje in veliko število članov in prav nič čudnega ni, ako jih skominja po nji in bi jo radi dobili pod svojo oblast.

Boli jih, da Slovenska narodna podporna jednota tako hitro napreduje. Well, Slovenska narodna podporna jednota je poštena, svoje člane vodi po pravi poti spoznavanja. In če bi gospoda tako delala pri svoju jednoti, bi lahko tudi njuna jednota tako napredovala kot S. N. P. J.

Smešno se mi je videlo, ko sem čital v dopisu, kako je gospod Z. pomagal naselbini v Forest Cityju v letu 1902. Bil sem v tem mestu od leta 1901 do 1905 in prepričal sem se, da je takrat prav malo pomagal. Veliko ljudi ga takrat še maralo ni med seboj, kakor ga tudi jaz nisem maral.

Tone, ki je prišel iz Pittsburgha nabirat naročnike na "Prosveto", se mi pa prav misli, ker je zašel med cerkvene miši. Vem, da je v naselbini precej naprednih ljudi, katere tudi zmerjajo z rdečkarji. Tako zmerjanje seveda ne bo ustavilo napredka. Vsem rdečkarjem pa pravim, držimo se po svoje, širimo naše misli med slovenskim ljudstvom in uspeh ne bo izostal. Cerkvene miši pa naj uganjajo svoje. — **Naročnik T. J. C.**

SLIKE IZ NASELBIN.

Uniontown, Pa. — Naznanjam, da klub delavske stranke v Uniontownu priredi jesensko zabavo s plesom v Hrvatskem domu dne sedem in dvajsetega septembra ob sedmih zvečer. Vstopnice so za moške po 50c, za ženske pa 25c. Pri vratih plačajo moški po 75 centov vstopnine, ženske pa po 25 centov.

Na veselico vabim najuljudneje vse delavce, kajti čisti prebitek je namenjen za organiziranje delavcev. — **Frank Vratarič.**

Isaban, W. Va. — O delavskih razmerah ne bom veliko poročal, kajti delamo vsaki dan. Zaslužek je pa tak, da se siromaški preživimo.

Filip Urosevich, član S. N. P. J., pri katerem smo na stanovanju in hrani, se je odpeljal v bolnišnico v Welch, Va., da ga tam operirajo. — Pozdrav čitateljem "Prosvete". — **T. M.**

Konvencija Narodne Hrvatske Zajednice.

(Poroča **Mihael Pleše.**)

Detroit, Mich., 17. sept. — Danes je bila sprejeta lestvica "American Experience Table of Mortality" s 182 proti 18 glasovom. To je ista lestvica, ki je bila sprejeta na izredni konveneiji, vršeči se meseca aprila 1924 v Pittsburghu, ob priliki sprejetja pogodbe za združenje vseh zajednic v eno veliko in močno Hrvatsko Bratsko Zajednico. Medtem se pa to ni izvedlo, ker so takoj nato prišli razni "injunctioni" in preprečili nadaljno delo za združitev, katero pa končno le pride vzlic raznim spletkarijam raznih "narodnih prijateljev" ali kakor se že zovejo.

Na konveneiji vlada dobra harmonija in precej izgleda, da ta 15. konvencija N. H. Z. prinese dober plod in delavske upravo.

Delavec brez delavskega časopisja je kakor vojak brez puške.

Revolucija v Mongoliji.

New York, N. Y. — Mongolija, gnezdo barbarskih tolp, ki so pod vodstvom svojih kanov več stoletij razgrajali po azijskih planjavah, je v revoluciji. Zvija se v bolečinah, iz katerih se morda izcimi nov narod, neodvisen in miroljuben. Tako je soditi po poročilih iz Pekinga.

Po tem revolucijonarnem gibanju bo ta malo znana dežela ali še nadaljo pridevek kitajske republike, ali neodvisna dežela, ali pa del ruske sovjetske države. Sedaj je dežela v prekuciji, o kateri se pa nikakor ne da reči vnaprej, v katero smer omenjenih treh možnosti bo izpadla.

Da se je pričela revolucija v mongolskem glavnem mestu Urga ravno sedaj, ko je Kitajska na pragu hude državljanske vojne, ki utegne objeti celo deželo od visokega gorovja v notranjosti doli do Kitajskega morja, dokazuje, da prevladuje v Mongoliji prijateljstvo do sovjetov. Ali to je le ugibanje, in le čas bo povedal zadnje poglavje te povesti.

Mongolija je planota, obrobljena z nekaterimi najvišjimi gorami na svetu, sredi azijske celine z 2,000,000 ljudi, ki so v raznih plemenih raztreseni po obsežni deželi. Ta je bila že od začetka človeške zgodovine zibel nomadskih plemen, ki so se zagnala kakor ogenj prek planjav proti Kitajski in morju, trkali na vrata najponosnejših mest bližnjega in daljnega iztoka in Evrope, izničili starodavne civilizacije ter prenarejali usodo narodom celega sveta.

Nekoč so ti "otroci divjine" premagali Kitajsko ter dolgo vrsto rodov vladali to najstarejšo vseh civilizacij. Pripodili so se celo pred Rim, Carigrad in glavna mesta starega sveta. Kasneje so se zopet umaknili v svojo deželo ter naposled prišli pod kitajsko nadoblast.

Po mnogih letih ponižanja so pričeli l. 1911. mongolski princi iznova netiti sovraštvo do Kitajske ter se pogajati naskrivaj z ruskim carjem, da bi se potem mogli otresti kitajskega jarma ter postati svobodna in neodvisna dežela. Malo uspeha pa je bilo zaznamovati v tem prizadevanju, dokler ni prišlo na Kitajskem do revolucije, ki je odpravila cesarstvo ter ustanovila kitajsko republiko.

Dne 1. decembra l. 1911. so izrabili mongolski princi priliko ter izvedli uspešen državni prevrat v Urgi. Kitajski uradniki so morali zapustiti deželo. Na prestol so posadili živega Budo. Temu je pomagalo vladati narod pet odborov z upravno oblastjo.

Ali že od začetka sem pa je bila Mongolija razcepljena v dve stranki, ki sta se borile druga proti drugi. Tista, ki je bila prijazna Rusiji, je neprestano mešetarila z rusko vlado, poprej s caristično, sedaj pa s sovjetsko. Ta stranka si je še vedno prizadevala ustvariti neodvisno vmesno državo, sovražno Kitajski, prijazno pa Rusiji. Tisti, ki se potegujejo za Kitajsko, so pod vplivom Lamove cerkve. In ta stranka je bila zelo močna do lanskega leta.

V začetku lanskega leta pa je živi Buda umrl, in preden so mogli izbrati drugega, so bili boljševiki v stanu pridobiti dovolj mongolskih princev, da so oklicali deželo za neodvisno republiko.

Sedaj je položaj tak, da je Mongolija le teoretično pod kitajsko kontrolo in upravljana po kitajskem governerju v Urgi. Ali v resnici pa je brez vsakršne vlade.

Če si Mongolija pridobi svobodo, postane skoro gotovo vmesna država pod rusko, ali pa japonsko kontrolo. Na Kitajskem prevladuje mnenje, da bo dejansko del sovjetske republike, čeprav že ne po imenu. Odtu bodo boljševiki izkušali širiti svoje nauke po Aziji, kar je eden glavnih smotrov v ruski diplomaciji.

K sreči je jako malo tujcev v Mongoliji. Zato ne bodo tamošnji dogodki bogve koliko vplivali na splošnost, pa naj bodo že taki, ali taki.

Povest "Jimmie Higgins" je zrcalo duše ameriškega proletariata ob času velike vojne. Dobi se pri Književni matici S. N. P. J.

Registracija in volitve v Združenih državah.

Leto 1924 se označuje kot važno politično leto radi predsedniških volitev, ki se bodo vršile v novembru. Take volitve se vršijo vsaka štiri leta. Dan volitve (Election Day) je vedno prvi torek po prvem pondeljku meseca novembra. Tako padejo letošnje volitve na dan 4. novembra.

V istem dnevu meseca novembra se vsako drugo leto — in sicer v letih, ki nosijo sodo številko — izvolijo tudi člani poslanske zbornice (House of Representatives) in tretjina senatorjev. Letos bodo torej tudi kongresne volitve. V večini držav se istega dne izvolijo tudi visoki uradniki in zastopniki države in okraja (county). Tudi mestne volitve se vršijo vsako drugo leto; v svrho pa, da se ločijo federalne in državne zadeve od lokalnih, se volitve mestnih in vaških zastopnikov in funkcijonarjev vršijo v letih, ki nosijo liho številko.

Predno se volilec poda na volišče, bo propaganda poedinih strank že dovolj poskrbela za to, da on dozna imena kandidatov, ki jih je dotična stranka postavila. Važno pa je za vsakega volilca, zlasti za onega, ki letos prvič glasuje, da se seznani z nekaterimi važnimi pravili, po katerih se ravnajo ameriške volitve.

Registracija.

Prvi korak volilca, da si zagotovi svojo volilno pravico, je vpisovanje v seznam volilcev; to se zove registracija. Danes je registracija predpisana v vseh državah, razun v dveh — Arkansas in Texas, in je predpogoj za izvrševanje volilne pravice. Svrha registracije je, da se ugotovi, da-li ima dotičnik zares pravico glasovati v dotičnem volilnem okraju in da se prepreči glasovanje nepoštenih volilcev v več kot enem volilnem okraju.

Glede volilne kvalifikacije ni mogoče navesti mnogo splošnih pravil, kajti konstitucija Združenih držav prepušča urejevanje volilnega postopanja poedinim državam.

Vse države zahtevajo, da mora volilec biti najmanj 21 let star. Ameriško državljanstvo je predpogoj v skoraj vseh državah. Izjemo tvorijo države Arizona, Indiana, Missouri in Texas, kjer tudi "deklaranti" (t. j. oni, ki imajo prvi papir) smejo biti volilci. Nadaljni predpogoj je bivališče (residence) v dotični državi in občini. Da se sme iti na volišče, mora volilec stanovati v dotični državi vsaj gotovo dobo in vsaj nekaj časa v dotični občini. Najmanjša doba bivanja je različna in aranžira glede bivanja v državi od treh mesecev do dveh let in glede bivanja v občini od enega dne do enega leta.

V 19 državah velja še druga omejitev; zahteva se namreč od volilca, da dokaže, da zna čitati in pisati, ali vsaj le čitati. Države, ki zahtevajo oboje, so Arizona, Alabama, California, Delaware, Florida, Georgia, Louisiana, Maine, Massachusetts, New Hampshire, New York, North Carolina, Oklahoma, South Carolina in Washington. Sledeča četvorica zahteva le, da zna volilec čitati: Connecticut, Mississippi, Virginia in Wyoming.

V vseh državah ne smejo voliti osebe, obsojene radi težkega zločina, berači in blazni.

Volilec se registrira s tem, da se poda v lokal, ki je posebno označen v to svrho, in tam odda svoje ime, starost, bivališče, dobo bivanja v državi in v volilnem okraju. V nekaterih mestih je potrebna vsakoletna registracija, dočim se v vaseh in manjših naselbinah, kjer se vsi ljudje poznavajo, ne zahteva pogosta registracija.

Glasovanje.

Ko pride dan volitve, se volilec poda na volišče (polls) v svojem volilnem okraju. Kot volišča služijo razni primerno izbrani lokali, kot šole, javna poslopja ali kateri sibodi drugi lokal. Nekje se v to svrho zgradijo posebne lesene koče. Na volišču uradnik zapiše ime in naslov volilca in ugotovi, da-li je bil pravilno registriran in da-li je upravičen voliti. Ako je temu tako, se volilcu izroči glasovnica (ballot) in ta jo vzame s seboj v eno izmed raznih malih koč (booth) v ozadju volišča, ki zagotavljajo popolno tajnost glasovanja. Tu on označi v glasovnici, za koga glasuje. Ako pomotoma pobere prvo glasovnico, sme dobiti drugo in celo tretjo.

Skoraj vse države rabijo sedaj takozvano avstralijansko glasovnico. Na tej so imena raznih kandidatov tiskana pod imenom in znakom stranke. Ako volilec sme glasovati za celo listo (straight ticket), on napravi znak križa v kolobarju, natiskanem na čelu kolone dotične stranke. Drugače on zabeleži ta znak poleg imen poedinih kandidatov, za katere hoče glasovati.

Na to pregane glasovnico in jo izroči drugemu uradniku, ki jo vloži v volilno skrinjico (ballot box) in zaznamuje, da je volilec oddal svoj glas.

V mnogih krajih, zlasti v velikih mestih, se rabijo volilni stroji (voting machines). Ti izgledajo približno kot kak cashregister. Imena kandidatov so natiskana na koščku papirja. Ako volilec pritisne tipke, predstavljajoče posamezne kandidate, stroj avtomatično zabeleži glas v prilog teh kandidatov. Stroji so tako izdelani, da je mogoče glasovati le za enega kandidata za isto mesto, in da se more pritisniti tipko le tedaj, ako so vrata volilne koče zaprta, kar zavaruje volilno tajnost.

Ko se volišče zapre, se glasovnice vzamejo iz skrinjice in seštejejo. Ako gre za kandidata le dotičnega volilnega okraja, se ime izvoljenca takoj dozna. V slučaju predsedniških volitev pa, pri katerih volilci oddajejo najprej svoj glas za volilne može (electors), ki potem kasneje izberejo predsednika in podpredsednika, treba še le čakati na volilni izid iz vse države, predno se more doznati, kak kandidat je dobil vse elektoralne glasove dotične države. — **F. L. I. S.**

Prihod Meštrovića v Ameriko.

Po zadnjih vesteh iz stare domovine pride veliki jugoslavenski umetnik svetovne slave Ivan Meštrović okolo 1. oktobra v New York s parnikom Presidente Wilson skupaj s svojimi umetninami, ki bodo razstavljene v Ameriki.

Meštrović prihaja, da osebno nadzira umetniško urejenje razstave. Razstavil bo približno osemdeset velikih kiparskih del, večinoma izdelanih v lesu, mramorju ali bronzu, od katerih se en del nahaja v nedavni razstavi v Londonu in drugi v Zagrebu.

Gosp. Milan Marjanović, publicist in književnik, ki pride z Meštrovičem, bil je že tukaj prvo polovico tega leta in uredil vse potrebno. Po dosedanjem vzporedu bo Meštrović otvoril prvo razstavo v Ameriki v mesecu novembru v velikem Brooklyn Museum, ki se posebno posveča moderni umetnosti in ki je edini bil v stanu staviti toliko prostorja na razpolago, kolikor ga Meštrovičeva dela zahtevajo. Po New Yorku se priredijo razstave tudi v raznih večjih ameriških mestih.

Meštrovičeva razstava ne bo prirejena kot trgovsko podjetje, marveč je popolnoma kulturno podjetje. Ne bo se pobirala nikaka vstopnina, ampak bo vsakemu vstop prost. Razstave bodo le v javnih muzejih in galerijah, ki so prevzele pokritje stroškov priredb v Ameriki. To je že samo na sebi velik uspeh. Meštrovičeva razstava v Ameriki bo eden izmed največjih narodno-kulturnih dogodljajev na tej strani sveta.

Že tri leta se prizadevajo mnogi prijatelji in častitelji Meštrovičeve umetnosti, da se priredi razstava Meštrovičevih umotvorov v Ameriki ali do tega ni moglo priti ni v predminoli, ni v minoli zimi. S prihodom g. Marjanovića kot zastopnika Ivana Meštrovića je bil ustanovljen ožji pripravljalni odbor, ki je končno dovršil vse priprave, ki so bile potrebne; trebalo je rešiti vprašanja glede razporedbe razstave, prenosa in financiranja, kar je sedaj vse urejeno, tako da je razstava zagotovljena.

V odboru so sledeči: Dr. Chr. Briton, glasoviti umetniški kritik, Mrs. Sage-Quinton, ravnateljica Muzeja v Buffalo (sedaj ravnateljica Muzeja v San Francisco), Col. Quinton, kurator Muzeja v San Francisco, Mr. Fox, direktor Brooklyn Museum-a, Dr. Bedrich Štepanek, bivši poslanik Čehoslovaške Republike v Washingtonu in Mr. M. Marjanović, kot zastopnik Meštrovića; temu odboru je na čelu Prof. I. M. Papin.

Brez znanja angleškega jezika ne pride nikamor. Spopolni si to znanje, ako ga še nimaš. Naroči si "Slovensko-angleško slovnico", katero je izdala in ima na prodaj Književna matica S. N. P. J.

Delavske novice.

(Federated Press.)

Klobučarji dobili povišek.

w York. — Delavci, ki izde- e fina ogrodja za ženske ke, so izvojevali $1 do $5 nskega mezdnega poviška. i so tudi priznanje unije, urnik, štiriurno delo ob so- in sedem plačanih prazni- v letu.

Smrtne nezgode.

hany, N. Y. — Industrijski ni komisar Shientag poroča, v avgustu 145 delavcev iz- e življenje pri delu v državi York.

edna konvencija I. W. W.

icago. — Organizacija I. W. o imela izredno konvencijo, otvori 13 .oktobra in katera rešiti sedanje notranje afere. -Doylejeva skupina, ki je olirala glavni urad, dokler a izpra po sodišču, je skli- konvencijo. Pričakuje se, da okrog 30 delegatov.

esti iz Jugoslavije.

ERGERJEV MORILEC TILLESEN V ZAGREBU?

e 26. avgusta 1921 je bil v n umorjen vodja nemškega uma, znani politik Matija erger, ki se je že med vojno val po svoji miroljubnosti imenom Nemčije tudi podpi- protokol o premirju. Umorila a člana reakcijonarne nemš- rganizacijo, Hackenkreuzler- hulze in Tillesen, katerima e je posrečilo ubežati in ju nje nemška policija zaman i leta. Šele v prvi polovici klega meseca je izsledil ne- adžarski novinar na posestvu "Probujenih Madžarov", bša, nedaleč od Budimpešte skrivnostna Nemca, ki sta tamkaj v službi kot upravi- Madžarski novinar je izja- da sta to Erzbergerjeva mo- Razkritje je napravilo o- no senzacijo in učinkovalo v sti kot bomba. Nemška vla- je potom svojega poslaništva dimpešti takoj zahtevala iz- v obeh Gömbösevich upra- jev, ki sta se izdajala za Fö- in Meyerja. Poseben detek- z Berlina je v resnici v enem obeh spoznal svojega nek- ga sošolca Schulzea, dočim adevni Meyer očividno s po- madžarskih oblasti čez noč il. Sedaj se vrše med obema ama pogajanja glede izro- uboja Erzbergerja osumlje- Henrika Schulzea, ki pa še končana. Za Meyer-Tillese- je bila izdana tiralica.

e 27. avgusta je bil izročen beški policiji zagoneten tujec, izjavil, da je Heinrich Star- rojen pri Zwikau na Saškem, aktivni praporščak nemške arne vojske. Pozneje je sto- v organizacijo Hackenkrouz- v, katere glavni vodja je ge- Ludendorff in je l. 1923. no sodeloval pri znanem Hit- vem puču v Monakovem. Bil to zaprt do 9. januarja 1924, r se je preselil v Dresden. ke priznava, da stremi njego- tranka za povratkom cesarja oma in uničenjem komuniz- ki se je močno razpasel na em. Meseca maja je dobil na- da odide s 30 ljudmi v polj- Gornjo Šlezijo in organizira aj nemško nacijonalistično agando. Ko je izvedel ukaz, vrnil na poljsko-nemško me- mesto Roseuberg. Tu pa je nenadoma obvestilo, da mu olicija na sledu, nakar je o- svoje tovariše in pobegnil o Poljske na Madžarsko.

riedši v Budimpešto, se je pri tem majorju nemške ke, ki je za časa Erzbergerje- umora pobegnil na Madžar- Toda major mu je svetoval, im prej izleži iz Budimpešte, da nemške oblasti marljivo jo po Madžarskem za Erzber- rimi morilci. Zato je 19. a- pri Velki Kaniži prekoračil in prispel v Zagreb, hoteč ti tam v službo, Ker pa se mu ni posrečilo je odšel takoj pro- Beograd. Ne poznavajoč jezika kraja je nekaj dni begal po avljen, dokler ga niso 22. ista pri Sv. Mateju jugoslo- ski orožniki radi sumljivosti rali in izročili zagrebški po- i.

Razven kratnega lista pri Star- ju niso našli nobenih drugih ov. Ni izključeno, da je tajin- tujec Erzbergerjev morilec n, ki je pobegnil pred nem- detektivi iz Gömbösovega ova, kjer je fungiral kot n- pravitelj Meyer. Najbrže je nameraval v Italijo, kar pa se mu je izjalovilo. Seveda so vse to za enkrat samo kombinacije in bo šele natančnejša policijska preiskava prinesla več jasnosti v ta misterijozni slučaj.

Smrtna kosa. — Dne 29. avgusta je preminul v Sodražici Ivan Vesel, Sokol in član prost. gas. društva. Pokopan je bil ob številni udeležbi občinstva.

Loka pri Zidanem mostu. — V nedeljo dne 31. avgusta smo pokopali 27 letnega posestnika Lojzeta Krapeca. Pokojnik je bil vnet član požarne brambe, ki ga je tudi korporativno spremila k večnemu počitku.

Griža na Belju. — Na velikem državnem posestvu Belje se je pojavila griža, ki je v zadnjih dneh zahtevala štiri žrtve, bolnih pa je še 45 oseb. Sanitetna oblast je ukrenila potrebno, da se prepreči nadaljnjo širjenje bolezni. Selo Brestovac, kjer se je pojavilo največ slučajev, je o orožnikih zaprto in je pristop nemogoč.

Železniška nesreča v Zagorju. — Med premikanjem vlaka je na postaji Zagorje ob Savi padel pod vlak delavec Ivan Drnovšek. Kolo mu je odtrgalo levo nogo.

Meseca avgusta so umrli v Celju: — V mestu: Vrečko I., 6 ur. star, otrok trgovca. — Koželj Antonija, 65 let, mestna reva. — Watzlawek Marija, 74 let, zasebnica. — Matič Ernestina, 23 let, hči trgovca. — V javni bolnici: Fajdiga Ivan, 61 let, rudar pri sv. Krištofu. — Čuček Marija, 64 let, žena trgovca na Humu ob Sotli. — Brate Jernej, 29 let, brzojavni delavec v Moravčah. — Kukovec Anica, 13 let, hčerka stavbenika v okolici Celje, — Prevoršek Karel, 19 let, pomožni delavec v Trnovljah. — Marinič Cecilija, 33 let, žena brezposelnega pri sv. Jurju pod Humom. — Kukovec Vinko, 13 let, sin stavbenika v okolici Celje. — Frankovič Martin, 2 leti, sin steklarja na Humu ob Sotli. — Mavrer Marija, 45 let, žena livarja v Štorah. — Godicl Jože, 55 let, posestnik v Petrovčah. — Zupane Marija 67 let, žena delavca v okolici Celje. — Komerički Mihael, 32 let, zasebni uradnik v Celju in Gracel Franc, 3 leta, sin dninarnice v Šmartnem ob Paki.

Umrli v Ljubljani. Ivana Zoran, livadjeva vdova, 81 let. — Ana Zupan, zasebnica, 69 let. — Umberto de Connelli-Stuckenfeld, kr. italijanski konzularni delgat, 36 let. — Ivan Zrimšek, želez. uradnik, 22 let. — Antonija Avsec, delavčeva žena, 43 let. — Jakob Briški, delavec, 22 let. — Marija Klančnik, mestna uboga, 74 let. — Julijana Šare, žena želz. nadsprevodnika, 48 let.

Nameščenje istrskih učiteljev v Srbiji. — Ker je italijansko ministrstvo prosvete odpustilo iz službe večje število učiteljev slovanske narodnosti iz Istre, ki so se preselili v našo državo ter so ostali brez sredstev, je naše ministrstvo prosvete sklenilo, da se ti učitelji namestijo na izpraznjena mesta po Srbiji.

IZ PRIMORJA.

Premestitev fašistovskega priganjača. Poročnik fašistovske milice Kalin, doma s Proseka pri Trstu, je premeščen v Senožeče, kjer bo vršil svojo službo na meji.

Početje občinskega komisarja v Sežani. Sežansko občinsko upravo ima že približno dve leti v rokah notar dr. Rumer, ki je sedaj odmeril v občini 284 tisoč lir družinskega davka. Od kod se bo ta denar vzel, komisar ne vpraša. Kar je pa najzanimivejše, je gospod dr. Rumer naznanil sebi samo 15 tisoč lir letnih dohodkov. Zato pa je pritisnil revne kmetiče, ki nimajo v žepu niti beliča, da naj plačajo zanj "družinski" davek. Da ga ni sram, tega kraškega tajnega bankirja!

Italijanska vlada ukine odredbe glede sekanja gozdov na Krasu. — Vsled odloka o razpolaganju z lastnino v obmejnih krajih, so bili lastniki gozdov na Notranjskem zelo občutno oškodovani. Za les, ki so ga spomladi posekali na svojem zemljišču so morali plačati ogromne denarne globe ter založiti kavcije. Radi teh dejstev je obmejno prebivalstvo vložilo pri rimski vladi odločne proteste in tržaški poslanec Suvich je te dni dobil od držav. podtajnika v ministrskem predsedstvu obvestilo, da se bo o omejitvi zasebne lastnine razpravljalo na eni prihodnjih ministrskih sej ter da bo vlada gotovo določila obmejnega odloka ukinila ter jih omilila, tako da ne bo več vzrokov za pritožbe.

Revolta v Georgiji popolnoma zatrta.

Bili so le lokalni izbruhi; poročila o "splošni revoluciji" so bila laž, pravi sovjetski poslanik v Rimu.

London, 19. sept. — Sem je prišla vest, da so rdeče čete docela strle revolto v Georgiji. Izolirane skupine rebelov v Azerbaijanu še strašijo po deželi in ropajo kmete. Brzojavna črta Carigrad-Tiflis-Moskva je zopet vpostavljena. Na stotine vstašev je bilo ujetih in okrog 600 ustreljenih v Tiflisu.

Rim, 19. sept. — Tukajšnji sovjetski poslanik Jurenijev je izjavil v intervjuvu, da revolte, o kakršni poročajo v inozemstvu, sploh ni bilo v Georgiji. Jurenijev pravi, da so navadni banditje in bivši caristični častniki začeli 28. avgusta lokalne upore, ki so bili kmalu udušeni. Delavci in kmetje se niso pridružili rebelem in vesti, da je Trockij poslal veliko armado na Kavkaz, so izmišljene.

Poslanikovo izjavo potrjuje Neodvisni italijanski ekonomski zavod za Rusijo, ki poroča, da je prejel od svojih zastopnikov v Batunu in bližnjih georgijanskih mestih brzojavke, ki se glase, da ni bilo tam nobenih nemirov.

Jurenijev je nadalje rekel, da sovjetska Rusija želi živeti v miru s svojimi sosedi. Vprašanje Besarabije se mora rešiti edinole s plebiscitom. Poročila, da boljševiki delajo za revolucijo na Balkanu, so tudi lažnjiva, je rekel Jurenijev. Ta poročila pošilja v svet Cankov, ki bi rad zastrašil zaveznike, da bi mu dovolili povečati bolgarsko armado.

Odnošaji med Rusijo in Italijo se razvivajo v normalni, prijateljski smeri, odkar je bila podpisana pogodba.

Razne vesti.

JANEZ DAVIS V CHICAGU.

Chicago, Ill. — Čikaško prebivalstvo je zelo uljudno, pa je priredilo demokratskemu predsedniškemu kandidatu Janezu Davisu zelo burno in šumno ovacijo, ko je imel svoj prvi kandidatski nastop v tem mestu ter z njim odprl svojo kampanjo v Illinoisu.

Kakor je sklepati iz tozadevnih poročil, se je vdeležilo petnajst tisoč ljudi tiste komedije. Kadar je kako krepko povedal, mu je ljudstvo ploskalo, kakor ploska dobremu igralcu ali klovnu. Župan Dever je predstavil kandidata poslušalstvu, povedal ljudem, da bo govoril Davis najprej, potem pa še malo razvnel zbrano množico, ko je dejal, da je demokratska zmaga zagotovljena.

Janez se je nekoliko ponorčeval iz svojih bratcev Coolidga in Dawesa, in hvaležno občinstvo mu je ploskalo, da se je skoro zemlja tresla.

GARY UMAKNIL PITTSBURŠKI PLUS...

Washington, D. C. — To, da je Garyjeva jeklarska korporacija z enajstimi drugimi kompanijami vred opustila sistem pittsburškega plusa, je naznanila zvezna obrtna komisija.

Jeklarske kompanije so izjavile v poročilu, v katerem naznanjajo komisiji svoj ukrep, da se sicer pokore njenemu ukazu, ali to pa le z ostrim ugovorom.

LADD ZAHTEVA OBJAVO KAMPANJSKIH SKLADOV.

Washington, D. C. — Iz strahu, da bi ne obstojal ogromen kampanjski sklad pri obeh starih strankah za koruptno postopanje glede volitev, je zvezni senator Edwin F. Ladd iz Severne Dakote predložil Borahovemu senatnemu odseku, naj da objaviti vse kampanjske sklade, ki jih prejemajo vsi predsedniški kandidatje in vse stranke. O svojih dohodkih so poročali vsi kampanjski odseki, republikanski, demokratski in progresivni. Ta poročila so najbrž v rokah senatorja Boraha. Ali nobeno pa še ni bilo objavljeno. "Nobenega doslednega razloga ne more biti, zakaj niso objavljena tista poročila," je rekel senator Ladd.

Liga se je zedinila glede sankcij.

Ženeva, 19. sept. — Pododsek lige narodov, ki je sestavil protokol o razoroženju, svetovnem sodišču in garancijah za mir, se je včeraj zedinil glede vojaških sankcij napram agresivnim državam. Vprašanje, če stopi protokol v moč pred predlagano mednarodno razorožitveno konferenco ali po konferenci, še ni rešeno.

Zelo stare egiptovske stavbe odkrite.

Kairo, Egipt, 19. sept. — Dve kraljevski grobni kapeli iz časov tretje egiptovske dinastije sta bili odkriti blizu piramid Sakara, 15 mil južno od Kaira. Domneva se, da kapeli sta najstarejvi kamniti stavbi kar jih pozna zgodovina do danes. Arhitektura ni prav nič podobna egiptovski.

"Peklenski žarki" so bajka!

Washington, D. C. — Frederick Richardson, zastopnik kongresnega preiskovalnega odseka, je te dni sporočil odseku iz Londona, da je odkritje takozvanih "peklenskih žarkov", ki so v stanu uničiti letala v zraku in armade v daljavi, navadna bajka.

NAVODILA IN NASVETI.

Kako odstranimo pege s hrastovega pohištva? Površino modernih hrastovih mobilij najprej lužijo (beizen), da jim dajo zaželjeno barvo, nato jih mažejo z oljem in voskom, da se lepo vidi struktura lesa. Ker se pa na vosek nabere prah in ker se na mehkem vosku tudi pozna vsak odtisk, prevlečejo pohištvo na vse to še s polituro, ki sestoji iz šelaka in špirita; špirit izpuhti, plast šelaka pa ostane, varuje vosk in daje lesu lesk. Pri pospravljanju (pometanju, krtačenju itd.,), selitvah i. p. se pa mobilije vedno kaj odrgnejo in dobe grda mesta, tudi voda pušča za sabo madeže na umivalnikih; šelakova plast se je poškodovala in ostal je siv madeže na umivalnikih; šelakova plast se je poškodovala in ostal je siv madež. Ta madež kaj lahko odstranimo, če namažemo ono mesto s svežo polituro. Tako polituro dobimo že gotovo v prodajalni, lahko si jo pa tudi sami pripravimo. V steklenico denemo nekoliko šelaka in nalijemo nanj toliko špirita, da je ves šelak raztopi. (Nič drugače si ne pripravlja mizar politure za pohištvo). Z volneno krpico nalahko nataremo ono mesto, vrteč jo v krogu, grdi madež izgine takoj.

Stanovanje je najbolj zdravo, ako leži proti jugu. Res je sicer, da ga obseva poleti ves dan solnce, a je manj vroče od onih, ki leže proti vzhodu in zapadu. Najvažnejše pa je dejstvo, da dobe sobe, ki leže proti jugu, tudi po zimi dovolj solnca. Najslabša pa so stanovanja proti severu, tja pride solnce kvečjemu po leti zjutraj na vse zgodaj in nekoliko zvečer, pa zimi pa sploh ne. — Stanovanje pa mora biti solnčno, to je prvi pogoj zdravja. "Kamor nam stanovanje drži gorko in suho in uničuje škodljive bacile, solnce nam poživlja kri in vpliva v duša veselje do življenja in dela.

Pri pretepu se petelini dostikrat do krvi ranijo na rožah. V takem slučaju najhitreje in najbolj gotovo ustavimo kri, če na rano položimo košček vate, namočene v železnatem kloridu. Pozneje pa namažemo rano z jodoformovim kolodijem. Seveda moramo tudi paziti, da petelina ne prideta več skupaj.

Če je konj spoten, mu ne škodi, če se napije mrzle vode, le da se potem tudi še giblje. Zelo previden pa mora biti človek pri napajanju spotenih konj, če niso nasičeni. Spotenemu pa ne nasičenemu konju ugasimo žejo najložje, če mu damo parkrat po nekoliko sena, pomočenega v mrzli vodi.

Dobro sredstvo proti mrčesu pri psu je boraks. Psa okopljemo v mlačni vodi, v kateri je raztopljenega mnogo boraksa. Ta kopel odstrani ves mrčes in da dlaki lep lesk. Po kopeli psu kožo dobro odrgnemo in ga z gostim glavnikom počešemo. Dokler se ne posuši, ga pustimo na gorkem.

Za pse, ki se pretepajo, je najboljše "zdravilo" tobak za njuhanje. Če se psi pretepajo, jim natresemo na nos nekoliko tega tobaka, in takoj bo pobegnil vsak v drugo smer.

Čevlje napravimo nepremočljive na sledeči način 1 unča kavčuka zrežemo na drobne kosce, 2 unči svinjske masti raztopimo na slabem ognju in stresemo v posodo kavčukove koščke in mešamo pridno toliko časa, da se v masti popolnoma raztope. Da postane mazilo bolj redko, pridenemo še 2 unči ribjega olja (Tran) in odstavimo od ognja. S tem mazilom namažemo čevlje ob topli peči ali ognju; posebno tista mesta, kjer voda rada notri vhaja, je treba dobro namazati. Usnju to mazilo nič ne škoduje in se čevlji snažijo in likajo, kakor navadni.

Po ceni barva za tla. Tla iz belih desk v kuhinjah i. p. lahko namažemo z dobro in po ceni barvo, ki si jo pripravimo takole: 2 funta dobrega mizarskega lima damo čez noč v mrzlo vodo, da se razmoči. Nato raztopimo v 10 kvartih mehke vode nad ognjem 2 unči dvojnokromovokistega kalija v podobi prahu in ¼ funta v vodi raztopljive anilinove rujave barve; zdaj pridamo oni razmočeni lim in grejemo vodo med neprestanim mešanjem, dokler ne zavre. Ko se ta raztopina ohladi, jo namažemo na deske, ki pa morajo biti dobro očiščene in ne smejo biti poprej že pobarvane s kakšno drugo barvo. Pod vplivom svetlobe postane ta "kromovi lim" v nekaj dnevih neobčutljiv za vodo. Ta barva, ki pride zelo po ceni, nam nadomesti za take prostore popolnoma drugi pokost (firnež). — Tudi plotove iz desk lahko namažemo s to barvo; mesto rujave damo lahko tudi kakšno drugo anilinovo barvo. Prva dva dni pa barva ni še trdna proti vsakemu vremenu, zato moramo (pri plotovih) gledati, da si izberemo lepo in suho vreme.

Oljnate slike se dobro očedijo z gobo, namočeno v vodi, kateri smo pridali nekoliko klorovega apna. Tudi zmes salmijakovega cveta z desetero množino vode očisti dobro oljnate slike.

NAZNANILO IN ZAHVALA.

Z žalostnim srcem naznanjam vsem prijateljem in znancem širom Amerie, da je moj soprog, oziroma oče in brat,

ANTON VIDIC ..

dne 8. septembra 1924 nenadoma preminul. Doma je bil iz Vižinje gore. Tu zapušča soprogo in dva nedorasla otroka in brata, v starem kraju pa stariše, tri sestre in enega brata. Pogreb se je vršil 11. septembra ob 4 uri pop. iz Slovenskega doma nakopališče Hochatt. Najprisrčnejšo hvalo izrekam Joe in Hanna Jaklich za trud in podarjeni venec. Hvala tudi bratu za venec. Najlepše se zahvaljujeme za darovane vence družini Ritanija in moških. Hvala članom društva št. 386, S. N. P. J. za vence in njih požrtvovalnost, enako hvala društvu št. 230 J. S. Z. in S. Domu in društvu Loan št. 172 za vence. Hvala lokalu št. 73, U. M. W. of Amerika za podarjeno vsoto $12 mesto venca. Najlepša hvala Mrs. Dolene za trud. Hvala vsem, ki stega obiskali ob mrtvaški modru in spremili k večnemu počitku. Tebi, nepozabni, pa bodi ti lahka ameriška gruda. Žalujoči ostali: Louise Vidic, soproga; Vidka, Dorothy, hčere; Joseph Vidic, brat.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904. Inkorp. 17. junija 1907. v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Culnkar, podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 103, Johnstown, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniškega oddelka Blaz Novak, gl. blagajnik John Vogrich, urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODSEK:

John Underwood, predsednik, 407 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin Železnikar, Box 276, Barberton, Ohio, Fred A. Vider, 2408 S. Hamlin Ave., Chicago, Ill., John Terčelj, Box 92, Hendersonville, Pa., John Gorišek, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blaz Novak, predsednik, 2657-59 So. Lawndale Av., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrožič, Box 286, Moon, Run, Pa. John Grošelj, 14821 Pepper Ave., Cleveland, O.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Sular, Box 104, Gross, Kans., za jugozapad. Max Mare, Box 166, Buhl, Minn., za severozapad. Mike Zugel, 5453 S. Winchester St., Murray, Utah.

Nadzorni odbor:

Frank Zaitz, predsednik, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill., Frank Somrak, 5817 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 6404 St. Clair St., Cleveland, Ohio.

Združitveni odbor:

Predsednik: Frank Alič, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill. Jožko Oven, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. Jos. Skuk, 6404 Orton Ct., Cleveland, Ohio.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, O.

POZOR!—Korespondenca z gl. odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na pozlo gl. predsednika se naslovi: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVI: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobče se naslovi: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVE I Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljaje na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Frank Zaitzu, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prizivi na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 407 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročnina in sploh vse kar je v zvezi z glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DA SKUHAŠ DOBRO PIVO. PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas, kuhani vedno le najboljši in najcenejši.

Grocerijam, sladčičarjem in v prodajalne železnine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

LOTE FARME HIŠE

Ako imate loto v državi Ohio vam mi sezidamo hišo na njo na lahke odplačilne obroke.

Prazne lote ne prinašajo nič.

Ako imate lote in jih želite prodat,

PIŠITE NAM

Mi imamo nekaj lepih hiš in nekaj farm za prodat.

Za nadaljna pojasnila pišite na:

UNION LAND & CONSTRUCTION CO.,
210 Union Building,
Youngstown, O.

Naznanilo rojakom širom Amerike!

SVEŽE KRANJSKE KLOBASE

so zopet tukaj in dobe se od rojaka Jos. Leskovarja iz Racine, Wis. Ne bom opisoval kakšne so, ker velika večina jih že pozna, oni pa, ki dvomijo, je najboljše, da si jih naroče vsaj pet funtov in se tako prepričajo, ako vam ne ugajajo in niso tako dobre kot bi imele biti, vam vsak cent vrnem, torej vi ne riskirate ničesar. Že četrto leto razpošiljam klobase in do sedaj mi ni bilo treba še nikomur denarja vračati, kar znači, da so dobre in rojaki jih nemorejo prehvaliti. Tako sedaj zopet priporočam mojim starim in novim odjemalcem, da bi naročali moj pridelek in mojo tvrdko priporočali tudi drugim, ker se lahko zanesete, imam že na stotine odjemalcev, ki so vsi zadovoljni z mojo točno in dobro postrežbo.

Pošljem jih od pet funtov naprej, cena je 35c funt. Ako pošljete denar z naročilom, plačam poštnino jaz. Po C. O. D. (poštnem povzetju) plačate pa poštnino samo. Pisma naslovite na:

JOSEPH LESKOVAR,
630—14th Street, Racine, Wis.

ZADRUGA.

Spisal Josip Stare.

(Dalje.)

Bilo je že proti večeru. Mrzel sever je ljudi pognal za peč in tudi strina je le skozi steklena vrata prodajalnice svoje zrla na trg. Kar žive duše ni bilo blizu in strašno ji je bil dolg čas. Tu ugleda Zagorskega. Stopal je naravnost proti prodajalnici. Dobro ji je došel, saj ga je že dva dni čakala in ves čas mislila, kaj mu bode vse povedala in kako mu bode vzela upanje, da bi kdaj mogel biti nje zet. A zdaj, ko ga je srečno pričakala, bilo ji je, kakor bi bila vse pozabila, in tako jo je zopet zgrabila jeza, da ni mogla zniti besede. Smehljaje se, kakor da se v tem ni zgodilo ničesar, stopi Zagorski čez prag in pozdravi strino po stari navadi. Ona ga niti ne pogleda, ampak nekaj je zagodrnjala med zobe in dalje zrla na trg. Zagorskega to ni osupnilo, celo osrčilo ga je, zakaj pripravil se je bil na hujšo nevihto. Tiho je sedel na stol, kadil smodko in se zamislil. Za nekoliko trenutkov prežene neprijetno molčanje in, da bi kaj rekel, vpraša:

"Strina draga, kaj je novega v Prnjavoru?"

Strina mu ne odgovori ničesar, ampak seže v žep in poda mu zgnečen list papirja.

Zagorski ga razgane in čita:

"Izbij si iz glave Milivoja; dokler jaz živim, on ne bode tvoj mož in tudi v oporoki te bodem vedela ubraniti njega, ki te je tako grdo osleparil. Dokler je on v Prnjavoru, hodila ne bodeš domov. Morebiti se odločiš ti v Zuerich učit se zdravništvo. Misli o tem!"

Zagorskega je izpreletela vročina, vendar je zatajil duševni svoj nemir in rekel:

"Ne umejem, kaj je to?"

"To je telegram, ki sem ga včeraj poslala Veri."

"Telegram?" čudi se on.

"Telegram, pravi telegram ali brzojav, če hočete," kriči starka, zadovoljna, da se ji je razvezal jezik. "Kaj li mislite! Moja Vera naj Vas obožava, Vi pa niti ne mislite nanjo in tu noč za nočjo po čudnih krčmah posedate pri zaprtih vratih in se sladkate deklicam, ki jih nihče niti ne pozna? Nisem jaz Verice svoje odgojila za takšne ljudi. Bolje zanjo, da se nikdar ne omoži, nego da bi prepozno spoznala nesrečo svojo. Da bi bilo to v velikem mestu, kjer človek človeka ne pozna; ali tu pri nas v malem našem Prnjavoru, kjer drug drugemu v dušo vidi, tu Vi delate sramoto sebi, stanu svojemu in tistim, ki jih mislite kdaj prištevati svojcem? Gospod dragi, pri nas to ne gre! S takim vedenjem boste okužili preprosto življenje naše, pohujšali bodete mladino, ki je Vam poverjena, in roditelji bodo preklinjali trenutek, ko ste se vi vrnili v rojstveno mesto svoje."

Tako hitro je vse to rekla, da ji je sapo zaprlo in morala se je oddahniti. Ta trenutek je porabil Zagorski in izkusil reči nekoliko besed v obrambo svojo.

"Gospa, nikar se tako ne hudujte; naj govorim tudi jaz," začel je, ali ona mu hitro zavrne:

"Kaj bi govoril, saj ne morete ničesar tajiti; očita so dela Vaša!"

"Tem bolje!" seže ji on v besedo, "ni najslabši človek, kdor se luči ne boji!"

"Tako!" zareži starka in ga zaničljivo pogleda, "naposled si utegnete domišljati, da je življenje Vaše sama krepost, in Vas da bodo starci morali mladini staviti za vzgled?"

"Tega nikakor nisem trdil, niti si ne domišljam; le to sem hotel reči, da nisem slabši od drugih mladih ljudij, ki hodijo na plese in se dobrikajo gospodičinam ter se kratkočasijo ž njimi."

"Dobrikati se in dobrikati, to je dvoje. Kdor vedno tiči pri jedni deklici in jo tako neizrečno povzdiguje nad druge, kakor Vi Maro, ima ž njo poštene ali pa nepoštene namene. Tako je svet zmeraj sodil in sodi še dandanes."

"Mogoče; ali prav meni tega ne morete očitati Vi, ki ste se prej spotikali ob Hermino, kakor se zdaj spotikate ob Maro. In vendar sem Vam že zadnjikrat razjasnil, kako je "Zadruga" Maro izvolila "kraljico" in jo odlikovala, kakor je sklenila, predno jo je še poznala."

"Od zadnjič se je marsikaj izpremenilo. Zakaj ste rojstveni svoj dan praznovali v turški krčmi? Kdo je Maro izprosil za ples k Timofeju? Kdo jo je s šampanjcem omamil? Kdo? Morebiti zopet "Zadruga"?"

"To je preveč vprašanja za jeden odgovor. "Zadruga" si je tudi za ples pri Timofeji podelila kavalirsko službo pri Mari. Vi seveda veste le za moj delež, ki je bil očit, ali kar je nekdo drugi znal skrivati pred svetom, tega pa ne veste. Nič slabega ni, prišlo bode na dan, toda takrat bodete Vi o meni sodili drugače in mogoče — da se utegnete kesati prenagle sodbe svoje, vendar utegnilo bi biti prepozno!"

Strina je osupnila in umolknila. Skoraj da se je že zdaj kesala. Zadnje skrivnostne besede so obudile v nji raznih mislij. "Kaj ko bi drugi ljubil Maro? Kaj ko ne bi bilo vse res, kar so mi ljudje pravili?" Tako je mislila in že se je hotela pomiriti z Zagorskim, ki bi ji bil še zmeraj najljubši zet. Toda ni se hotela prenagliti. "Saj me on tudi lahko ukani; prebrisan je dovolj. Mogoče, da si je zadnje besede hitro izmislil, da bi me potolažil." Tako je preudarjala in zopet molčala.

Zagorski je starko predobro poznal in je takoj ugenil, da se ji nekaj plete po glavi. Ni je hotel motiti ter je kadil dalje, vrgel ogorek skozi vrata in zažgal drugo smodko. Naposled je pretrgal dolgo molčanje in rekel:

"Tako je, strina, tako, kakor naš pregovor pravi: "Dobro, dokler ljudje o kom govore; slabo, kadar ga nimajo več v mislih.'."

"Kaj meni do pregovora! Kar vem, to vem. Včeraj sem v telegramu rekla zadnjo besedo in pri tem ostane."

Zopet sta molčala oba. Zagorski je videl, da ni še vse izgubljeno, in delal je nove črteže. Za danes je opravil dovolj, drug pot pojde za korak dalje. Tako je sodil, pogledal na uro, vstal in se kratko poslovil:

"Lahko noč, strina!"

"Lahko noč!" rekla je tudi ona ter za njim zaklenila vrata, ker kupčije se ni imela nocoj več nadejati, za pomenek pa tudi ni trebala nikogar več.

XI.

V gostilni "Pri parobrodu" bili so zadrugarji že vsi skupaj, jedinega predsednika še ni bilo med njimi.

"Kje neki tiči toliko časa?" vprašal je nepotrpežljivo Glavina. V tem zapoje zvonček nad vrati in prišel je bil Zagorski.

"Četrtinko ure prepozno!" zakliče mu Veselko.

Zagorski je bil slabovoljen. Molče je odložil klobuk in vrhno suknjo ter sedel na svoj prostor.

"Dober večer!" pozdravil je tovariše in se silil na smeh. "Ali sem zamudil?" vprašal je, da bi kaj rekel, pogleda na uro in pozove: "Ciprijan, dva poliča vina! Če se predsednik pregreši, zasluži večjo kazen, nego drugi."

"Živio!" oglasijo se vsi zajedno, Veselko pa dodaja: "Pravila naša tega sicer ne določujejo, ali sam sebi človek sme naložiti, kolikor hoče. Toda, Milivoj dragi, povej nam, kje si se danes tako dolgo zamudil?"

"V Delfih," rekel je bolj natihoma z zategnjenim glasom in smehljaje se pogledal prijatelje radoveden, kaj poreko.

"V Delfih!" ostrme vsi.

(Dalje prihodnjič.)

Georges Pourcel:

Metla.

Ljudje so se smehljali, če so videli iti mimo zakonca Piedaguelova: soprog je bil majhen in slaboten, brke so mu visele navzdol in oči je povešal, njegova žena pa je bila pravcata orjakinja. Poročil jo je bil vsled prigovarjanja prvovrstnih referenc.

— Najpopolnejša gospodinja! so mu dejali. Pariz nima dveh takih kot je ona!

Že prve dni si je čestital, da je dobil v hišo tak dragulj. Kuhinja se je svetila kot umetalni ogenj, jedilnica se je blestela kot ogledalo in spalnica kot svetišče. Od zore do mraka je bojevala boj za per prah z metlo in pernatim otepačem v naravnost strastnem zmagoslavju.

Vendar, nekega dne, je dejala:

— Celestin, od sedaj naprej mi bo kuhinja zadostovala. Pomisli, predno osnažim vse kovinaste dele. Ti boš pospravil sobe vsak večer, ko se vrneš iz urada, in ob nedeljah boš pa vse natančno očistil.

Ta razdelitev dela pa ni ugajala birokratu, ki se ni hotel pečati z gospodinjstvom. To je bil prvi rodbinski prepir in naravno se je pohlevni Celestin vdal. Vsak večer je pospravljal sobe in ob nedeljah je imel mesto počitka službo in skakal z metlo v roki po stanovanju.

Sicer se je skušal osvoboditi tega hlapčevstva, toda vsak poskus je že v kali zadušila orjakinja, ki je gospodinjstvo vzela vse preresno in koje strašne pesti bi si bile lahko izvojevale, če bi bilo treba, vso avtoriteto.

To je trajalo mesece, celo leta. Soprog se je bil navadil na svoje suženjstvo.

— Če bi umrla, mu je dejala včasih ženka s prijaznim glasom, bi se lahko preživljal kot snažilec stanovanj . . . Tako bi umrla z lahkim srcem . . .

Neki dan pa je on odšel. Kako to? Zgodi se v človeškem življenju, da postane delo, ki ga je človek opravljal že dolga leta, naenkrat neznosno. To je skrivnost človeškega srca.

Lepega nedeljskega jutra, ko je šla njegova žena nakupovat, se je pri pometanju ustavil in zasanjal.

Torej naj bi bilo tako vse lepe nedelje celo življenje? Nenadna jeza ga je zagrabila, zlomil je metlo na kolenu in vrgel oba kosa daleč čez sosednjo streho. Nato je šel na prosto čez polja in travnike, s trdnim sklepom, da se ne vrne nikoli več.

Razžaljena soproga ga je povsod opravljala. Saj je bil človek, ki brez nje niti ne bi znal povoščiti parketa. Surovina, ki jo je poleg tega še pretepal . . .

K razporočni razpravi k sodišču ni prišel in vse soprogine znanke so pričale o njegovi skrajni surovosti napram ženi. Ta se je jokala. Sodnik je izrekel razporoko na podlagi krivde soproga.

Celestin se je kar začudil, ko je čital obsodbo. In kako je zaklel!

Naenkrat mu je prišlo velikansko spoštovanje pred samim seboj: vzravnal se je, zbočil prsa, si postrigel viseče brke in izgledal čisto američansko.

Ko je neki dan šel po prejšnjem predmestju, je čul govorjenje žensk, ki mu je silno ugajalo:

— Postal je večji in lepši . . . Kako škoda, da je ta Celestina tak nasilnež!

Začel se je zanimati za bogeče dekle, ki se mu je vdalo v ljubez-

ni in kateri je zaupal, da j
jem prvem zakonu malo
postopal s soprogo in da
to vzrok ločitve. Dal ji je
sodbo in občudovanje mla
do tega moža je precej
— Vem, da Phrasie ž
menoj, ji je dejal. Ženske
rejo pozabiti moža, ki jih
enkrat pod svojo pestjo. Č
spet videla, je v stanu, da
vrže v naročje ali pa p
pred menoj in me prosi o
nja . . .
— Čuj, dragec, kajne,
boš zavrnil!
Nekega dne pa je Cele
je šel po mestu s svojo ml
progo, naenkrat iz nerazu
ga vzroka prebledel.
— Kaj pa ti je, ljubček
vznemirila.
— Phrasie! Phrasie naju
je zasopihal.
Napravil se je majhnega
majhnega in se skrival za
Zdelo se mu je, da je mali
od nekdaj. Ni je bil videl
ga pomladnega dne, ko je
od doma.
Ona se mu je bližala,
gromna kot sploh kdaj. Mo
. . . kaj se bo zgodilo?
— Kam si dal metlo, Ce
je vprašala s sikajočim gl
Bil je eden onih odločil
nutkov, ko mora človek
ali umreti. Celestin je to ra
Šlo je za njegovo čast, za n
srečo.
— Da, metlo, ki si jo pdn
dan tvojega odhoda! Kam
dal? je ponovila divje.
Ljudje so se radovedno
žali.
Tu jo je pa Celestin bled
ločen, zavrnil:
— Metlo? Saj vendar ve
bro, gospa, da sem jo zlo
vašem hrbtu.

(Prevel P. V.

NAUCITE SE ANGLESK
Mi vas naučimo govoriti, čitati
angleški jezik potom pošte v kratk
Da vas prepričamo vam pošljemo
njo eno nalogo. Znanje angleščine
v korist. Ne odlašajte temveč prič
s učenjem. Naslov: "Slovenska
šola", 3630 W. 22nd St., cor Mil
Chicago, Ill. — (Adv.)

KROJAČ.

Priporočam se rojakom S
com in Hrvatom za vsa kro
dela. Nova naročila izvršuje
najnovejši modi in naj
delo. Za vsa dela meni in
jamčim. Popravljam, lika
stim in vredim vse potreb
okolici Detroita pridem na
vo na dom po vsako delo in
sem vzorce sebbj. Pokličite
telefon: West 2367.

JOSIP OBRANOVIČ, kro
3960 Dix Avenue W.
Detroit, Mich.

CUNAR
Jugoslovani, potujoč v stare
no na obisk za dobo, ki ne presega
dni, so dovoljeni vrniti se v Zdr
države ne glede na kvoto.
V JUGOSLAVIJO
v 5½ dneh, vsako sredo s tre
prvenimi parniki
BERENGARIA AQUIT
MAURETANIA
(preko Cherbourga)
AKO ste se namenili dobiti sem
sorodnike iz Jugoslavije, se pot
za potovanje takoj. Naš urad v Ju
vije jim bo šel v pomoč pri
Vsi potniki tretjega razreda se
privatnih kabinah.
Nenadkriljiva čistost v hrani. Za po
drobnosti obrnite se na lokalne agente
ali
CUNARD LINE
140 N. Dearborn Street, Chicago,

Ivo Šorli:

ZADNJI VAL.

(Dalje.)

Ah, o tem ni dvoma, pa naj bi bila tudi žrtev vredna tolike cene. In vsaj nam starim bo le nekoliko hudo . . . Zato pa hočem vsaj za letos še zatreti rahli glas vesti, ki se mi nehote oglaša v prsih, in veselo praznovati ta veseli, veliki praznik! . . .

Ne, ne, saj je vendar samo rujna kapljica, ki oživi prijateljsko družbo, da se razigra srce, da se ukrešejo misli, da se uberejo glasovi v skladen spev! Posebno v krajih, kjer poznamo drug drugega že tako, da naprej vem, kaj bo rekel, čim usta odpre, kjer smo v popolnoma vsakdanjem stanju drug drugega večinoma že tako brezupno naveličali — vsaj v takih krajih, kjer bi zaman iskal le majhnega omizja ljudi, razžarjenih od lastnega notranjega ognja, je ta telesni dar tudi duševni božji dar. Samo zloraba je mogla zbuditi tolik odpor, roditi pravičen boj proti stvari, ki je na sebi čudovito lepa! . . .

Seve, če bi kdaj bral te vrstice kak tak bojevnik, bi dejal, da sem "navzlic vsemu nedosleden." Toda saj jaz ne pišem, da bi se soboril; hotel sem pripomniti samo, da taj že, kaže uspehe, ker se oglaša zavest, da je pijančevanje poguba in sramota našemu narodu. In dati sem hotel izraza veselju, da so to prvi znaki, ki kažejo, kako se obrača na bolje.

In, ah, saj mene takrat, ko bo zmaga popolna, niti več ne bo . . . Če pa doživim ta dan, bom tudi srečen, ako bo to solnce, ki danes še greje vinsko trto, grelo vsaj moje stare kosti . . .

Toda zdaj ogreva zlato božje solnce še oboje, moje kosti še niso tako stare in jutri je trgatev, praznik ljubega vinskega trsa, praznik sladkega mošta.

O vinska trta in tvoj sok! Ti šibko telesce, ki samo še na nogah ne moreš stati — kakor pozneje ne tvoj preveč vneti častilec — pa se vendar obolžiš, da tehta tvoj sad stokrat toliko, ako hoče dobri Bog! In potem teče v sod tako gladko, sladko in dehteče! In je tako mirno, dobro in pohlevno! Kdo bi rekel, da je tam notri na stotine hudičkov, ki se izvale kar jutri, pojutrišnjem sredi noči, pa bo potem šumelo, sikalo in divjalo, kakor v malem peklu, pripravljeno, da razžene še obroče, če bi se kaj poskusilo ustaviti njegovemu svobodnemu besnenju! Zakaj vem, mora vse, kar je tujega, kar je nečistega, neplemenitega, kar je motnega, da se bo potem v čaši iskrilo, kakor solnce samo, ki je tudi temu iskrenju izvor. Hudički sami izganjajo tu Beleebube!

Potem končano! Prvi boj je dovršen — mošt je vino zdaj. Odslej ti je samo skrbeti, da se ne prikradejo škodljivci k žlahtnemu soku. Le en dogodek me je še presenetil, osupil, zbudil v mojem srcu občudovanje do stvarstva, kakor še malokdaj v življenju. Nisem iz vinskih krajev in tudi opozoril me še nihče ni na to dotlej. Pa stojim pred svojim največjim sodom tisto prvo spomlad potem, ko sem odslovil "hlapca Jerneja" in prišel spet enkrat pogledat sem. In nenadoma začujem v njem globoko, silno globoko, tajinstveno šepetanje. Kaj? Vre? Spet vre? Pa ne da se dar božji celo kvari? Naglo grem iskat Jakoba, ki je bil moj učitelj tudi v tem. In izvem: spomladi v istem času, ko se začne v vinogradu spet pretakati po trtah sok, se ponovi vretje tudi v sodu. Veliki Bog — takrat torej, ko kliče zunaj Tvoje solnce k novemu življenju matere, se zbude globoko tu pod zemljo udušeni, ujeti otročiči, jim odgovarjajo in kakor v hrepenenju iztegajo svoje roke k njim!

Ni me sram povedati, daso mi prišle skoraj solze v oči. In sem se globoko zamislil.

"Ne, ni prav, da raste veja,
če ž njo tepe mater sin . . ."

je pela moja rajnka mati starodavno pesem. Ne, še enkrat in še enkrat: ni prav, da je dana čudoviti tekočini tudi žalostna moč, izpremeniti človeka v žival, celo v divjo zver! Ali ni, kakor da ima trs le glavo na solncu, korenine pa v peklu? Ali je treba zato tako globoko kopati, ko ga vsajamo v zemljo?

Vstal sem in stopil teh par korakov do vinograda. Kakor da sem šel premotrit svoje trte, vprašat jih. Pa so tako neizrečeno lepe v svoji zlati plodnosti ,tado dobre in tako čiste! "Nam je dal naš Stvarnik te sladke jagode, človeku pa razum, če ga hoče rabiti!" so mi rekle. "Saj vrtnic tudi ni ustvaril, da jih pomandrate, in zalih deklic, da pohodite njih cvet!" . . .

In sam ne vem, kako se mi je storilo potem . . . Kakor da me gleda skozi rahle koprene mraku izza belih in modrih grozdičev tisočero prebelih obrazkov z baržunasto-modrimi očmi . . . presladkih obrazkov gospodične Stane.

Da, in strmite ali ne: v resnici sem bil jaz sam tisti, ki je z vriskom s sosedne gorice odgovoril! . . .

Nenadoma sem odhitel na svojega grička najvišji vrh in sem s lastno roko zapalil kres. Jakob pa je desetkrat po vrsti sprožil topiče.

Pozdravljen glasno ti radostni, ti lepi praznik na svoj predvečer! Pozdravljamo jasno ti žlahtno stebelce in tvoj blagoslovljeni sad! Pozdravljeno vse, kar je svojega vate dahnil dobrotni, usmiljeni Bog!

Pozdravljeno, pozdravljeno — spoznanja nedolžno drevo! . . .

VII.

Prav za prav sem na teh svojih straneh res že popolnoma zašel — no kako bi rekel? — še nekak literarni slog.

Toda ali so zaradi tega moje besede manj iskrene, nego če bi beležil svoje dogodke in vtise v prav treznih in suhih stavkih? Mislim, da ne; vsaj zdi se mi, da najdem tako le tem točneje izraza za to, kar hočem povedati. Poznal sem pesnika, ki mi je trdil, da je včasih z rimo našel celo novo misel; zategadelj gotovo ni bila manj njegova in torej manj iz srca .

Trgatev je torej minula, bogata, da, naravnost sijajna trgatev. In tudi moj večer je, kakor pravimo, sijajno uspel.

Odzvalo se je v vsem šestnajst povabljencev, med temi seveda gospodična Stana. Prišel pa je tudi nepovabljen gost; odvetnik doktor Hrast. Naselil se je, da nisem niti vedel, ta teden v trgu, ki je središče sosednemu okraju. Vzeli so ga trije znanci kar zraven, računajoč na mojo gostoljubnost, dobrosrčnost ali kali. — In on se je dal očividno uveriti, da je v redu tako.

Mnogo let je že, ko mi družabna pravila niso zgolj zunanjst. In če vidim, da še vedno neobčutijo njih pomena moji rojaki, me to ne razžali, kakor bi mislil kdo teh ljudi, ampak me prej razžalosti. Pred dvajsetimi leti je bilo lahko drugače, danes ne smeš več ob pol osmih zvečer tako rekoč s ceste v odlično hišo, pa naj smo tudi "na kmetih"!

To pa sem napisal nalašč le zato, ker je bil pri novodošlecu tak samo moj prvi dojem. Čim se je namreč mladi mož ozrl name, je očividno razumel, da je napravil pogrešek. Toda bil je toliko takten, da se je vpričo drugih le kratko opravičil. Seveda sem ga prisrčno pomiril, ker sem kajpak mnenja, da na drugi strani družabni predpisi spet ne smejo biiti ovira lepi družabnosti sami.

Opazil se, da ga je gospodična Stana takoj silno prezrela. Temu se kajpak ni čuditi, ko takih devojk res ni veliko. Poleg tega sta si rojaka in sta si imela že zato veliko povedati. Nista pa niti za hip pozabila, da družbe ne morejo zanimati razni njuni znanci, in sta pripovedala iz nesrečne svoje zemlje samo stvari, ki so nam vsem pri srcu.

Zelo vneto se je bavil z dekletom tudi gospod Mordej, mlad veleposestnik dobro četrt ure oddod, do vseh mej zunanje vsaj uglajen, do vseh mej in skoraj že preko njih eleganten človek. Njega sem povabil na posebno željo drugih, češ, da ga moramo "pridobiti". Dečko je bil namreč pred preobratom baje hud Nemec, čeprav sta mu bila oče in mati Slovenca. Nisem maral biti kriv, da bi spet menjal barvo; čeprav imam o pridobivanju svojo posebno vero ali rajši nevero. Toda tudi o tem spregovorim morda pozneje kdaj.

(Dalje prihodnjič.)

Tekom vašega življenj

V vsakem važnem momentu bodete spoznali in cenili ugod
zveze z močno in sigurno banko, in zato se z zaupanjem obračajte
nas. Pošteni zanesljivi in postrežljivi uradniki vam bodo postregli

Vlaganju denarja,
Kupovanju prvih hipotek (morgidž),
Potovanju v staro domovino,
Pošiljanju denarja v Jugoslavijo in druge kraje,
Kupovanju državnih, županskih, mestnih in obrtnih bondov,
Dviganju posojil za nakup domov in zavarovanje istih, itd.
Zapuščinskih poslih, nasljedstvu, kakor tudi pri vseh ostalih b
nih poslih, ki jih nam poverite.

KASPAR AMERICAN STATE BAN
1900 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO, I

Imovina $20,000,000.

Glavnica in prebitek.....$2,000,000.

VARNA BANKA ZA VLOŽITI VAŠ DENAR